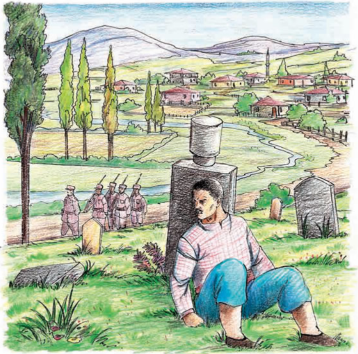
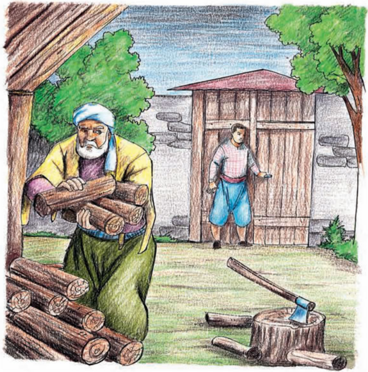
PATLAMAYAN DİNAMİTLER

İÇİNDEKİLER

PATLAMAYAN DİNAMİTLER

Sessizce köyün girişine kadar geldi emir eri. Komutanının tembihlediği emri, içinden tekrarlıyordu. Kimseye görülmemek için köyün mezarlığına girmişti. Mahmut Ağa'yı bulması gerekiyordu. Çakırcalı Mahmut Ağa'yı…

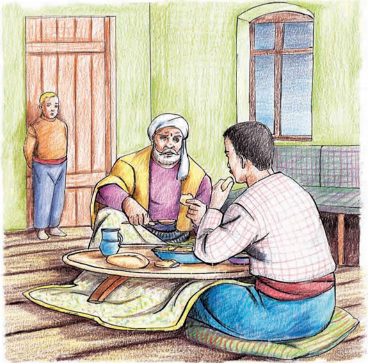
Daha önce de bu köye gelmişti. Ama artık köy düşman işgali altındaydı. Çok dikkatli olması gerekiyordu. Komutan, emrini bu yüzden yazılı olarak vermemişti. Her türlü riske karşı sözlü olarak söylemişti: "Bu haber her ne pahasına olursa olsun zamanında yerine ulaşmalı." demişti.

Hiç kimseye yakalanmadan köye ulaşmayı başarmıştı. Şimdi sıra Mahmut Ağa'nın evine gitmeye gelmişti. Karanlık çökene kadar birkaç saat bekledi. Etrafı şöyle bir süzdükten sonra Mahmut Ağa'nın evinin olduğu sokağa geldi. Sessizce açtı kapıyı. Evin avlusuna girdiğinde Mahmut Ağa kestiği odunları diziyordu. Koşmaktan kan ter içinde kalmıştı. Selâmlaştılar ve Mahmut Ağa misafirini hemen yukarı çıkarttı.

Evin yukarı katındaki büyük odaya girdiler. İsmail de orada sobanın başında oturuyordu. Dedesi onu görünce çağırdı.

– İsmail koş misafirimize su ve yiyecek bir şeyler getir, dedi.

İsmail hemen koştu. Annesinin yanına vardı. Avlunun arkasında çamaşır yıkayan anne ve ninesine dedesinin söylediklerini iletti. Annesi elindeki işi bırakıp hemen bir şeyler hazırlamaya koyuldu. Sonra hazırladıklarını bir siniye koyup İsmail'e verdi. İsmail, siniyi alıp merdivenleri çıktı. Büyük odanın ortasına sofrayı kurdu. Dedesi, İsmail'in hafifçe omzunu sıktı. Bu, dedesiyle torunu arasında "Aferin." demekti.

Dedesi, misafirini hemen sofraya oturttu. Bu arada Mahmut Ağa ile emir eri hem yemeklerini yiyorlar hem de konuşuyorlardı. İsmail'in hâlâ orada olduğunu fark eden dedesi ona annesinin yanına gitmesini söyledi.

İsmail bunun üzerine yan odaya geçti. Evin kerpiç duvarları fazla kalın değildi. Yan odada konuşulanlar rahatlıkla öbür odadan duyulabiliyordu. İsmail istemeden de kulak misafiri olmuştu.

Emir eri, Mahmut Ağa'ya:

– Komutanım yakalanmamdan korktuğu için emri yazılı olarak değil de sözlü olarak verdi.

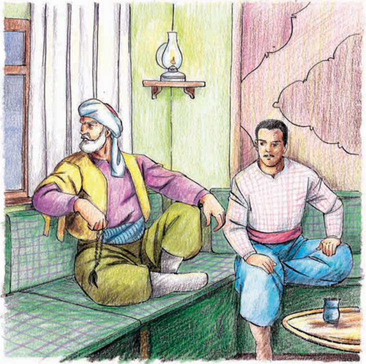
– Neymiş bakalım şu emir...

– Yarın gece ırmağın üstündeki köprü yıkılmalı. Yunanlının bir kolordusu tugayımızın peşinde. Tugay, kolorduyu Kütahya yakınlarında yakalayabilir. Fakat köprü yıkılırsa durum değişir. Tugayımız yeni savaşlar için daha iyi hazırlanabilir. Köprünün yıkılması bize zaman kazandırır. İşte bu yüzden komutan köprünün köydekiler tarafından yıkılmasını istiyor.

– Tamam, şimdi durum anlaşıldı.

– Bunun için köy muhtarı olarak sorumluluğun sizde olduğunu söyledi. Yarın gece bu köprü yıkılmalı Mahmut Ağa.

Çakırcalı Mahmut Ağa emir erinin söylediklerini dikkatle dinlemişti. İlkin eliyle pamuk gibi beyaz sakalını okşadı. Sonra pencereden dışarı bakarak

karanlık gökyüzünü seyre daldı. Bu sırada İsmail çok heyecanlandı. Uzun zamandır babasının intikamını almak için bekliyordu. İçinden bu zor göreve katılma duygusu geçti. Ne yapıp edip köprüyü uçurmaya o da gitmeliydi. Mahmut Ağa derin bir nefes aldıktan sonra:

– İsmail, oğlum İsmail, diye seslendi.

Çok geçmeden dokuz, on yaşlarında, iri yapılı, tombul torunu İsmail odaya girdi.

– Buyur dede!

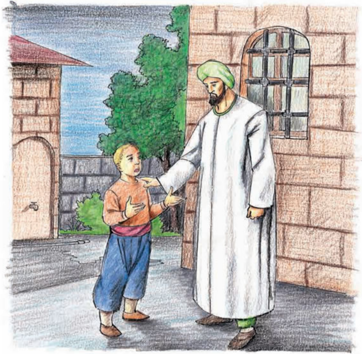
– Hadi İsmail, git Ahmet Ağa'ya, İmam Hasan'a, Berber Rıfat'a, Cemil Amca'na haber ver. Hemen buraya gelsinler. Onlara "Çok önemli imiş." dersin, acele etsinler. Ama hep birlikte gelmesinler, tek tek gelsinler, diye de iyice tembihledi. İsmail:

– Tamam dede, diyerek yıldırım hızıyla evden çıktı. Önce Ahmet Ağa'nın evine doğru koşturdu.

Bu sırada, yatsı ezanı okunmaya başladı. Camiye saptı ve imamın yanına yaklaşarak, ezanı bitirmesini bekledi. Ezan bitince:

– Hocaefendi çok önemliymiş, hemen bize gelmelisiniz, dedi. Sonra da diğerlerini çağırmak için imamın yanından ayrıldı.

Namazdan sonra herkes Çakırcalı Mahmut Ağa'nın evinde toplanmışlardı. Konuşmaları kısa sürdü. Zamana karşı yarışmaları gerekiyordu. Köprüyü dinamitle uçuracaklardı. Dinamitler Ahmet Ağa'nın tarlasındaydı. Mahmut Ağa önce oraya gidecek ve dinamitleri alacaktı.

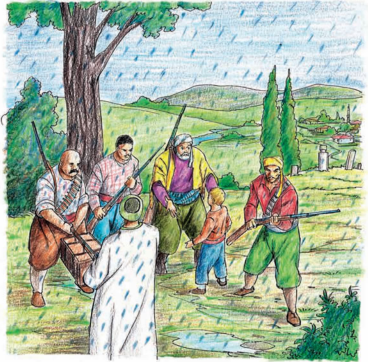

Ertesi gün yatsı namazında camide buluşacaklardı. Berber Rıfat topal olduğu için köprüyü uçurmaya gelmeyecekti. Onun yerine Ahmet Ağa'nın büyük oğlu Mehmet'i çağırmayı düşündüler. Berber Rıfat da dükkânına gelen düşman askerlerinden bilgi almaya çalışacaktı.

– Beş kişi yeteriz, dedi Mahmut Ağa.

Ertesi akşam yatsıda camide buluştular. Berber Rıfat'tan olumsuz bir haber gelmemişti. Bu arada Mahmut Ağa dinamitleri hazırlamıştı. Hepsi aileleriyle helâlleşip gelmişti. Gece yarısı bu iş bitmeliydi.

Gecenin karanlığı her şeyin üstünü örtmüştü. Hiçbir şey görünmüyordu. Birbirlerini bile zor görüyorlardı. Ellerindeki dinamitler de gittikçe ağırlaşıyordu. Hepsi nefes nefese kalmışlardı. Dizlerindeki derman da git gide azalıyordu.

Bu arada Cemil, arkalarından birinin onları izlediğini fark etti. Bu kişi bir düşman casusu olabilirdi. Fark ettirmeden mezarlıktaki çalılıkların arkasına gizlendi. Bu sırada diğerleri mezarlıkta ilerliyorlardı. Cemil, çalıların ardında beklerken kendilerini takip edenin bir çocuk olduğunu gördü. Hemen önüne geçerek onu yakaladı. Bu küçük çocuk, Mahmut Ağa'nın torunu İsmail'den başkası değildi. İsmail'in elinden tutup diğerlerinin yanına götürdü.

Mahmut Ağa çocuğa biraz dikkatlice bakınca onun torunu İsmail olduğunu anladı. Titrek bir sesle:

– Sen burada ne arıyorsun?

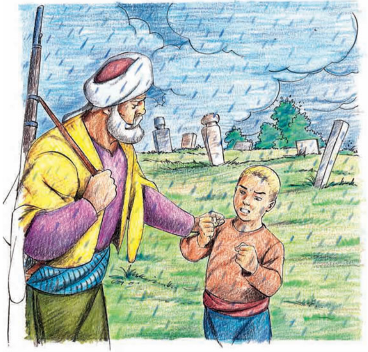
İsmail hemen atılarak:

– Babamın intikamını almaya geliyorum dede. Zalim düşman bunun hesabını verecek.

Köylüler önce birbirlerine bakıştılar. Sonra Cemil:

– Herhâlde bizi köyden beri takip etmiş, dedi. Bu arada imam söze karıştı:

– Bizim köyün mezarlığından geçerken bir gölge fark etmiştim. Ama önemsememiştim. Demek ki mezarlıkta bizim geçmemizi bekliyordu yumurcak.

Mahmut Ağa bu duruma şaşakalmıştı. Şimdi ne yapacaktı. Torunu daha küçük olduğundan onu yalnız başına köye gönderemezdi. Ayrıca köyden epey uzaklaşmışlardı. Bir ara geri dönmeyi düşündü. Ama bu olamazdı; çünkü mutlaka köprüyü yıkmak gerekiyordu. Geri dönmek için vakitleri de yoktu. Ne yapacağını düşünürken Ahmet Ağa:

– Alalım yanımıza Mahmut Ağa. Alalım, sanki ne olacak.

– Onu uzakta tutarız, köprünün yakınlarına yaklaştırmayız, başka ne yapabiliriz ki... Gelmiş işte yaramaz. Başka çıkış yolumuz yok...

– Siz beni göndermek isteseniz de ben dönmem. Ben babamın intikamını almaya gidiyorum. Ve onun intikamını almadan da geri dönmeyeceğim.

Mahmut Ağa, istemeyerek de olsa:

– Öyle ise haydi yürüyelim, dedi titrek bir sesle.

Tekrar yürümeye başladılar. Köprüye varmak için yarım saatlik yolları kalmıştı. Köprüye yarım saat yolları vardı. Mayıs ayının başlarıydı. Hava çok bulutluydu. Ara sıra yağmur çiseliyordu. Soğuk bir rüzgâr esiyordu. Komşu köyün mezarlığının yanından geçiyorlardı. Mahmut Ağa, buraya gelindiğinde oldukça hüzünlendi. Karanlıkta bunu hiç kimse fark etmemişti. Ama gözyaşları, çiseleyen yağmura karışıp gidiyordu. Mahmut Ağa'yı bu kadar hüzünlendiren şey oğlu Selim'i hatırlamasıydı. Bundan yaklaşık bir yıl önce doğu cephesinde şehit düşmüştü. Bu yüzden düşmana karşı büyük bir öfke duyuyordu.

Oğlunu düşünürken birazcık durakladı. Elini, arkasından gelmekte olan torunu İsmail'in omzuna koydu. Yağmur git gide hızını artırıyordu.

Gece yarısına doğru köprüye vardılar. İlkin köprüden şöyle yüz, iki yüz metre kadar uzakta durdular. Mahmut Ağa, Cemil'e dönerek:

– Haydi, usulca köprüye yanaş da etrafı gözetle, dedi.

Cemil gitti. Köprünün yakınlarına kadar yanaştı. İyice baktı her yere. Etrafta kimsecikler yoktu. Hemen koşarak geri geldi.

Mahmut Ağa:

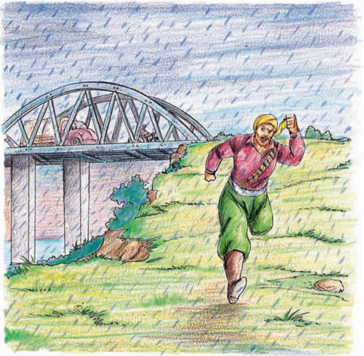
– Öyleyse, haydi Hasan ve Cemil. Siz dinamitleri köprünün ayaklarına yerleştirin, dedi.

Hasan ve Cemil hemen koştular, dinamitleri köprünün ayaklarına yerleştirdiler. Artık her şey hazırdı. Tek yapmaları gereken düşman arabalarının köprüye gelmelerini beklemekti. Arabalar köprüde görülünce dinamitlerin fitilleri ateşlenecek ve köprü havaya uçurulacaktı...

Dedesinin yanında olan küçük İsmail de diğerleri gibi kocaman bir kayanın arkasına saklanmıştı. Düşman arabalarının köprüye gelmesini bekliyordu.

Neden sonra köprünün öteki yakasından bir düşman motoru göründü. Motorun ışıkları dört bir yanı aydınlatıyordu. Ardından bir kamyon ve bir tane daha... İsmail, gelen araçları bir bir sayıyordu. Şimdiye kadar dokuz araç bir de motor görünmüştü köprünün ağzında. Köprüye yaklaşırlarken Çakırcalı Mahmut Ağa:

– Cemil, fitili sen yakacaksın, dedi.

Cemil, saklandığı yerden bir ok gibi fırlayarak köprüye koştu. Düşman arabalarıyla köprü arasında yirmi, otuz metre vardı. Dinamitlerin fitillerini ateşledi. Sonra süratle kendini kayanın arkasına attı. Hepsi elleriyle kulaklarını kapattılar. Dinamitlerin patlamasını beklediler. Fakat düşman araçları köprüye girmesine rağmen dinamitler patlamadı.

Konvoy köprüden rahatlıkla geçip karanlık içinde Kütahya yolunda kayboldu. Dört köylü, bu durum karşısında oldukça şaşkındı.

Karşıdan düşman kolordusunun ikinci kafilesi göründü. Belli ki düşmanlar pusuya düşmemek için gruplar hâlinde yola çıkmışlardı. Bu ikinci kafile daha hızlı ilerliyordu. Gittikçe köprüye yaklaşıyordu.

Köylüler büyük bir kararsızlık içinde ne yapacaklarını bilemeden bekliyorlardı. O an küçük İsmail elinde kibritle köprüye doğru koşmaya başladı. Bunu gören dedesi:

– Dur, be oğlan, diye bağırdı ardından.

Fakat artık çok geçti. İsmail dedesini duymazlıktan gelerek koşmaya devam etti. Köprüye iyice yaklaştı. Dinamitlerin bulunduğu yere geldi. Hemen kibriti yaktı ve fitili ateşledi. Fakat geri dönmek için vakti yoktu. Düşman kafilesi neredeyse köprüye gelmişti. İlk araçta bulunan askerler İsmail'i görüp ona ateş açtılar. İsmail de başka bir çaresi olmadığından nehre atladı.

Ardından büyük bir patlama sesi duyuldu. Demir köprünün parçaları havada uçuşuyordu. Köprü üstündeki düşman askerlerinin çığlıkları ortalığı kaplamıştı. Ortalık gece karanlığında gündüz gibi olmuştu.

Patlamanın şiddetiyle düşman askerleri metrelerce havaya savruldular. Korkudan birbirlerine ateş açmaya başladılar.

Şimdi kimseye görünmeden köylerine geri dönmeleri gerekiyordu. Fakat, İsmail olmadan köye nasıl döneceklerdi! Mahmut Ağa gözlerini dört açmıştı. İsmail'i görmek için nehir kıyısını tarıyordu. Fakat hem karanlıktan hem de yağmurun oluşturduğu sis perdesinden göz gözü görmüyordu.

– Haydi gidelim. Köyü, köylüleri düşünmeliyiz, dedi boğuk bir sesle Mahmut Ağa. Vücudu, bu sözü söylerken tir tir titriyordu.

Artık şimşekler azalmış, yağmur dinmeye başlamıştı. Yola koyuldular. Yürürken hiçbirinin ağzını bıçak açmıyordu. Ortalık çok sessizdi. Sadece kurt ulumaları duyuluyordu. Bir de köylülerin nefes alıp verişleri.

Hepsinin gözlerinde yağmurla karışık bir nemlilik vardı. Hepsi ağlamaklı olmuşlardı; Mahmut Ağa'yı daha fazla üzmemek için kendilerini zor tutuyorlardı. Bir ara Cemil:

– Dönelim, Mahmut Ağa, dönelim. Dönelim de İsmail'in öcünü alalım, dedi.

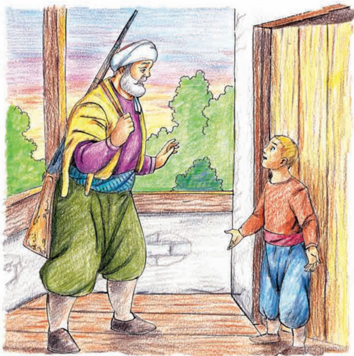

– İsmail babasının öcünü aldı. Şimdi biz köyü düşünmeliyiz, diye cevap verdi titrek ve yorgun sesiyle Mahmut Ağa. Fakat borçlu kalmayacağız. Kalmayacağız elbet, dedi Mahmut Ağa.

Köye yaklaştıklarında horozlar sabahı haber veriyordu. Tam köye girecekleri sırada uzaktan silah

sesleri duyuldu. Anlaşılan, köprüyü ilk geçen kafile, Türk kuvvetlerinin pususuna düşmüştü.

Mahmut Ağa, bitkin bir hâlde eve girmek isterken gördüğüne inanamadı. Olduğu yerde donup kaldı.

– Sen, dedi. Sen demek buradasın!

– Evet, dedeciğim. Köprünün biraz aşağısında sudan çıkabildim. Geri dönemezdim.

Bunun için doğru köye geldim. Üstüm başım sırılsıklamdı. Hemen değiştirdim. Gördüğün gibi ıslanan eşyalarımı kurutuyorum. Annem, yukarıda uyuyor. Onları kaldırmak istemedim. Senden çok özür dilerim dedeciğim, dedi İsmail.

Çakırcalı Mahmut Ağa, hiçbir söz söylemedi. Sadece İsmail'in yanına yaklaşıp onu bağrına bastı. Yanaklarında iki damla gözyaşı belirdi. Hem düşmanın önü kesilmiş hem de bu çarpışmadan torunu sağ kurtulmuştu. Çakırcalı Mahmut oldukça sevinmişti bu işe.

* * *

KÜÇÜK KAHRAMAN

Güzel Anadolu şehirlerinin birer birer düşman işgaline uğradığı günlerdi. İşgal altında kalan şehirlerden biri de Antep idi. Anadolu'nun güneydoğusunda yer alan bu güzel şehir Fransızların işgaline uğramıştı. Fransız askerleri Antep'in içlerine kadar ilerliyordu. Ufak tefek direnme hareketleri oluyordu. Fakat bu direniş de yeterli olmuyordu.

Birkaç gün sonra son savunma hattı da yıkılmıştı. Düşman şehre girmişti. Halk üzgün ve çaresizdi.

Bu duruma en çok üzülenlerden birisi de küçük Mustafa idi. Bir devlet memurunun oğluydu küçük Mustafa. Babası, şehrin savunmasını üstlenen kahramanlardan Arslan Bey'in hizmetine girmişti. Onunla birlikte hareket ediyordu.

Küçük Mustafa heyecan içindeydi. Bu durum karşısında mutlaka kendisi de bir şeyler yapmalıydı. Ah babası onu da yanında götürseydi ne güzel olurdu. Ama yaşı küçük olduğundan babası buna izin vermemişti.

Mustafa evlerinin penceresinden bir türlü ayrılmıyordu. Bir an evvel babası ve arkadaşlarının gelip şehri kurtarmalarını bekliyordu.

O gün de yine pencerenin kenarına oturmuş, dışarıyı seyrediyordu. Bir an bahçe kapısından içeri birinin girdiğini gördü. Hemen aşağı indi. Gelen babasının en yakın arkadaşlarından Mehmet Çavuş'tu. Onu görünce şaşırdı. Çünkü Mehmet Çavuş'un babasıyla beraber cephede olduğunu zannediyordu.

– Aaa Mehmet Çavuş sensin.

– Evet, benim Mustafa.

– Kimse yok mu evde?

– Var, annem yukarıda. Çağırayım mı?

– Haydi, çağır. Yalnız çabuk ol.

– Anne, Mehmet Çavuş geldi.

– Mehmet Çavuş mu, nerede?

– Avluda sizi bekliyor çabuk olun.

– Aaa Mehmet Çavuş, hoş geldin.

– Hoş bulduk Ayşe Kadın.

– Size çok önemli haberlerim var.

– Mehmet Çavuş önce biraz soluklansaydın.

– Vakit kaybetmemem lazım Ayşe Kadın. Zaman oturma zamanı değil.

– Mehmet Çavuş cephede durumlar nasıl?

– Ayşe Kadın beklenen gün geldi. Antep savunması başlıyor artık. Cephede birliklerimiz hazırlık içindeler. Bu haberi bütün şehre duyurmamız lâzım. Eli silah tutan herkes cepheye çağrılmalı. Bunu benim yapmam zor. Düşman askerleri beni hemen yakalar. Ama Mustafa onlara görünmeden haberi şehre yayabilir. Birlikler bizden haber bekler Ayşe Kadın. Hızlı olmalıyız.

– Anlıyorum Mehmet Çavuş. Mustafamı çok önemli bir görev bekliyor desene.

– Çok dikkatli olmalı. Düşman askerlerine yakalanmamalı.

– Mustafa duydun mu oğlum Mehmet Çavuş'un söylediklerini?

– Evet, anne. Ben de bugünü bekliyordum ne zamandır. Sen üzülme, şehrimizden düşmanları çıkaracağız. Sen yeter ki dua et anne. Dua et…

Mustafa'nın beklediği haber gelmişti. Artık Antep'in savunması başlıyordu. Haber acilen halka gizlice duyurulmalıydı. Bu görev küçük Mustafa'ya düşmüştü.

Hemen o gün küçük Mustafa tüm kapılara koştu. Eli silah tutan herkesi Antep'in savunmasına katılmaya davet etti. Koşmaktan kan ter içinde kalmıştı. Ama o yorgunluğun ne olduğunu unutmuştu. Onun bu hâlini gören büyükler daha da ümitleniyordu.

Mustafa ile birlikte halk da hummalı bir çalışma içindeydi. Kimisi cepheye silah taşıyordu. Kimisi de askerlere yiyecek, giyecek hazırlamaya çalışıyordu. Kimileri de Mustafa gibi cepheler arasında haberleşmeyi sağlıyordu.

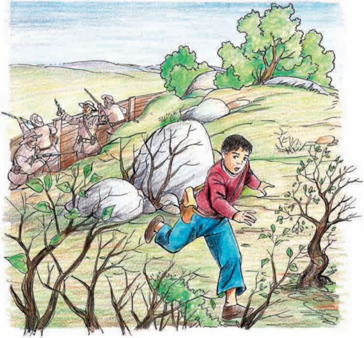
Küçük Mustafa'nın yeni görevi ise cepheler arasında haber taşımaktı. Mustafa yeni görevinin heyecanı içindeydi. Bu, eski görevinden daha zordu. Çok cesur ve dikkatli davranmalıydı. Çünkü her an düşman askerleriyle karşılaşabilirdi. Onlardan kaçması, taşıdığı haberleri onların eline geçmesini engellemesi gerekebilirdi. Yine de kendisinde ne bir korku ne de bir çekingenlik vardı.

Haber taşırken küçük Mustafa hep ateş altındaydı. Etrafında devamlı ateş sesleri duyuluyordu. Ama hiçbir olumsuzluk onu yıldırmıyordu. Bu arada haber getirip götürürken üç defa yaralanmıştı. Ama hiçbir zaman cepheden geri kalmayı düşünmemişti. Bakıcıların uyarısına rağmen

kimseyi dinlemeden daha yarası bile tam iyileşmeden görevine koşuyordu.

O gün yine acele acele yola çıkmıştı. Bu defa da götürdüğü haberin çok önemli olduğu söylenmişti. Bu haberi düşman eline geçmeden cepheye ulaştırması gerekiyordu. Mustafa kâğıdını alır almaz ok gibi fırladı. Artık savaşın sonlarına yaklaşılıyordu.

Bu yüzden haberlerin önemi daha da artmıştı. Kafasında bunlar, elinde haber dikkatli bir biçimde ilerliyordu cepheye doğru. Bu arada bir çalılığa dalmış, çalılıktaki dikenlerin batmasına aldırmadan ilerlemeye devam ediyordu.

Düşman askerleri çalılardan çıkan sesleri duymuşlardı. Mustafa'nın olduğu yere doğru ilerliyorlardı.

Bir ara Mustafa'yı gördüler. İçlerinden birisi bağırdı.

– Gelin, gelin burada bir casus var.

Bunu duyan diğer askerler de o tarafa geldiler. Bu arada Mustafa çalılıklardan kurtularak koşmaya başladı. Askerler ona ateş etmeye başladılar. Mustafa kendini bir çukura attı. Onu göremeyen

düşman askerleri ateşi kestiler. Mustafa bunu bir fırsat bilerek yakınlardaki Türk siperine doğru tüm gücüyle koşmaya başladı. Düşman askerleri hâlâ onu kovalıyordu. Hem de yoğun ateşe devam ediyorlardı.

Mustafa ile Türk siperi arasında çok az bir mesafe kalmıştı. Artık çok yorulduğunu hissediyordu. Ama elindeki kâğıdın düşman eline geçeceği düşüncesi onun yeniden gücünü toplamasını sağlıyordu. Fakat bacakları giderek yavaşlıyordu. Bu

durumu gören Türk askerleri düşmana karşılık vermek istedi. Fakat Mustafa bu kez iki ateş arasında kalmıştı. Türk siperlerindeki askerler:

– Hadi yiğidim, az kaldı, ha gayret diye bağırıyorlardı.

Küçük Mustafa, sipere yaklaşmıştı ki, sırtından bir kurşun yedi. Yorgunluktan iyice yavaşlayan adımları daha da yavaşladı, yavaşladı... Sonra yavaşça yere kapaklandı. Düştüğü yer tam Türk siperinin kenarıydı. Elinde oraya ulaştırmaya çalıştığı mektup vardı.

* * *

TOPAL HASAN

Düşman askerleri, Antep'in giriş ve çıkışlarını kapatmışlardı. Hiç kimsenin şehre girmesine izin verilmiyordu.

Bu yüzden çevredeki dağlara yerleşmiş olan birlikler şehirle irtibat kuramıyordu. Şehir yavaş yavaş düşman eline geçiyordu. Erzak ve cephane sıkıntısı da iyice artmıştı.

Dağdaki birliklerle irtibatı kuran Osman Çavuş düşünceliydi.

– Ne yapıp edip dağlardaki birliklere ulaşmalı. Mutlaka yardım gitmeli birliklere. Mutlaka, diye söylendi.

Osman Çavuş bu tür düşünceler içindeyken karşısına küçük bir çocuk çıktı. Bu çocuk, Osman Çavuş'un dikkatini çekmişti. Çok zayıf fakat oldukça cesur görünüyordu.

Bu çocuk haberleşmede işe yarayabilirdi. Hem de kimsenin dikkatini çekmezdi.

– Oğlum adın ne senin?

– Hasan, efendim.

– Bak oğlum şehrin durumunu biliyorsun. Ne dışarı çıkmamıza izin veriyorlar ne de içeriye birinin girmesine. Ama bizim dışarıdaki birliklere ulaşmamız lâzım. Büyük birisi gitse hemen yakalarlar. Ama sen dikkat çekmeden dağdaki birliklere ulaşabilirsin.

Hasan biraz şaşırmıştı. Ama bu görev onun için büyük bir şerefti.

– Tamam Osman Çavuş. Sen yeter ki ne yapacağımı söyle.

Osman Çavuş bu küçük çocuktaki cesarete, yürekliliğe hayran kalmıştı. Onda, büyük insanların çoğunda olmayan bir cesaret görüyordu.

Osman Çavuş onu evine göndererek haber beklemesini söyledi. Hasan kendisine verilecek görevin heyecanıyla evinin yolunu tuttu.

...

Aradan iki gün geçmişti. Hasan acaba ne oldu diye gelecek haberi merakla bekliyordu. Bu arada kapı çalındı. Hemen kapıya koştu. Kapıyı açtığında karşısında Osman Çavuş'u gördü. Osman Çavuş içeriye girdi.

– Haydi Hasan beklediğin büyük gün geldi.

– Vazifem nedir Osman Çavuş.

– Çok önemli bir görevin var artık. Bu elimdeki mektup var ya!

– Evet.

– Bu mektubu Ilıca köyündeki Adil Paşa'ya ulaştıracaksın.

– Tamam Osman Çavuş.

– Hasan sen hemen hazırlan, anneni de çağırır mısın? O sırada konuşmaları duyan Hatice Bacı:

– Buyur Osman.

– Hatice Bacı, Hasan çok önemli bir vazife için Ilıca köyüne gidecek.

– Osman Çavuş bilesin ki yüreğim yanıyor, içim kanıyor. Hasanımın, ciğerparemin gitmesine hiç gönlüm razı değil. Bir tarafta ana yüreği, bir tarafta vatan aşkı. Ne yapalım vatanın kurtuluşuna faydalı olacaksa gidecek tabi. Hasanım gitmeli, vatanına bu küçük yaşında faydalı olmalı.

– Sağ ol Hatice Bacı.

– Vatan sağ olsun Osman Çavuş.

Hatice Bacı oğlunun durumuna çok üzülüyordu. Küçük yaşında ona büyük bir vazife verilmişti.

Bağrı yanmasına rağmen vatanın kurtuluşu için bu acıya katlanmaya çalışıyordu. Bu arada Hasan odasına çıkmıştı. Üzerindeki elbiseleri çıkarttı. Karanlıkta kendisini daha az belli edecek siyah elbiselerini giydi. Elbisenin sağlam yeri yoktu. Üzerindeki yamaların sayısı o kadar çoktu ki neredeyse yamayla yapılmış bir elbise gibiydi. Aslında amacı köylere dilenmeye giden bir dilenci kılığına bürünmekti. Küçük Hasan'a boyundan büyük silahını da annesine verdi.

Annesi oğlu için çok endişeliydi.

– Oğlum, Hasan'ım dikkatli ol emi.

– Oldu anne. Sen dua et yeter.

– Hadi yavrum Allah'a emanet ol. Tez gidip, tez gelesin inşallah.

Hasan, annesinin de duasını aldıktan sonra yola koyuldu. Birliğe ulaşmaya çalışırken mümkün olduğunca kimsenin görmeyeceği yerlerden gitmeliydi. Bunları düşünürken kısa zaman içinde şehrin dışına çıkmıştı.

İlk başta sessiz ve yavaş adımlarla ilerlemeye çalışıyordu. Fakat bir anda silah sesleri duydu. Düşman askerleri onu fark etmiş ve ateş açmışlardı.

Hemen yere yattı, sürüne sürüne ilerlemeye çalışıyordu. Silah sesleri hâlâ devam ediyordu. Bir müddet sürüne sürüne gittikten sonra bir anda ayağa kalkıp var gücüyle koşmaya başladı.

Kafasını önüne çevirdiğinde bu sefer ön taraftan silah seslerinin geldiğini gördü. Düşman askerlerinin

bağırışlarına karışan silah sesleri âdeta kulakları sağır ediyordu. İki ateş arasında kalmıştı.

Ne yapacağını şaşırmış bir hâlde bu sefer sağ tarafa koşmaya başladı. Biraz koştuktan sonra karşısına bir dere çıktı. Hiç tereddüt etmeden derenin içine dalıp koşmaya başladı. Bu arada üzerindeki naylona sarılı mektubu da kimse ele geçiremesin diye dikenliklerin içine sakladı.

Küçük Hasan hayli koşmuştu. Uzakta büyükçe bir kaya gördü. Hemen arkasına geçti ve biraz soluklandı. Düşman askerlerini görüyordu. Şiddetli ateş de devam ediyordu. Koşarken iki ayağından da yaralandığını fark edememişti. Kayanın arkasına geçtiğinde hissettiği acıyla ayaklarına baktı. Her iki ayağından da kan akıyordu.

Ayaklarındaki ağrı gittikçe dayanılmaz bir hâl alıyordu. Daha fazla dayanamayan küçük Hasan olduğu yerde bayılıp kaldı. Birkaç dakika sonra saklandığı kayanın ardına gelen düşman askerleri küçük Hasan'ı kaldırmaya çalıştılar. Yediği dipçiklerin etkisiyle yavaş yavaş kendine gelmeye çalışan küçük Hasan, ne olduğunu anlamaya çalışıyordu.

Bu arada düşman askerleri küçük Hasan'a sorular sormaya başlamışlardı. Askerlerden biri Türkçe

konuşuyordu. O, diğerlerine küçük Hasan'ın verdiği cevapları tercüme ediyordu. Önce didik didik üzerini aradılar. Sonra sorular başladı:

– Şehirde, ne zamana kadar yetecek erzak var? Çabuk söyle, çabuk!

– Bilmiyorum, ben bir dilenciyim. Köylere dilenmeye gidiyordum.

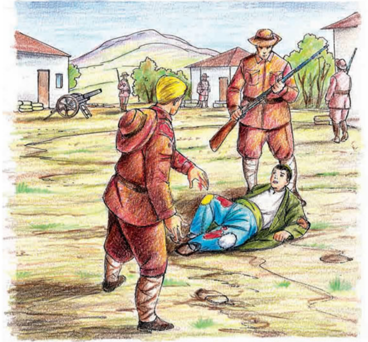
– Ne kadar silahınız var şehirde?

– Bilmiyorum, size kaç kere söyledim ben zavallı bir dilenciyim sadece.

– Galiba bu çocuk gerçekten dilenci. Baksanıza şunun kılık kıyafetine.

Düşman askerleri çocuğun verdiği cevaplar karşısında onun gerçekten bir dilenci olduğuna inanmışlardı.

Sorgulama bitince karargâha götürmek için askerlerden biri onu omzuna aldı. Onu karargâha götürmek istiyordu. Küçük Hasan'ın ayağından akan kan askerin üstünü kana bulamıştı. Asker onu omzundan bırakıp, yere fırlatıverdi. Küçük Hasan'ın acısı yere düşünce daha da artmıştı. Kurşunlardan biri sağ bacağının kaba etine, diğeri ise sol bacağına saplanmıştı.

Düşman askerleri küçük Hasan'ı orada bırakıp siperlerine geri döndüler. Onu dilenci zannetmişlerdi. Ve nasıl olsa ölür, diye orada öylece bırakmışlardı. Küçük Hasan meydanda yapayalnız kalmıştı. Ayağının ağrısı ise her geçen dakika artıyordu. Gece olduğunda bacağı dayanılmayacak derecede sızlamaya başladı. Gecenin soğuğu da acısını

arttırıyordu. Son bir gayretle yarasını elbisesinden yırttığı parçayla bağladı. Kanama durmuştu. Sonra da o hâlde sızıp kaldı.

Gözlerini açtığında sabahın ilk ışıklarını görüyordu. Bu arada düşman askerleri onu bulmuşlar ve ölmediğini anlayıp hastaneye götürmüşlerdi. Onu tedavi ettikten sonra sorgulamak istiyorlardı. Bu dilenci, civar köyleri ve şehri gezip bilgi getirebilir. Nasıl olsa paraya ihtiyacı var. Onu kullanabiliriz, diye düşünüyorlardı.

Hastaneye varır varmaz küçük Hasan ameliyata alındı. Sağ bacağındaki kurşun zor da olsa çıkarıldı. Ama sol bacağı mikrop kapmıştı. Doktorların çabalarıyla sol bacağındaki kurşun da çıkarıldı. Fakat ömrü boyunca topal kalacaktı.

Ameliyattan sonra küçük Hasan birkaç gün aldığı uyuşturucu ilâçların etkisiyle kendine gelemedi. Ayıldığında düşman askerleri hemen onu sorguya aldılar.

Küçük Hasan, canı pahasına da olsa sırrını düşmana vermedi. Askerler onu sıkıştırıyor, tehdit ediyorlardı, ama o bunlara karşı "Ben köylere dilenmeye gidiyordum, ben bir dilenciyim." diyor başka bir şey söylemiyordu. Küçük Hasan tüm sıkıştırmalara rağmen sabretti.

Sonunda onu kullanmaya karar verdiler. Onu şehir ve köylere gönderecek, para karşılığı ona casusluk yaptırtacaklardı.

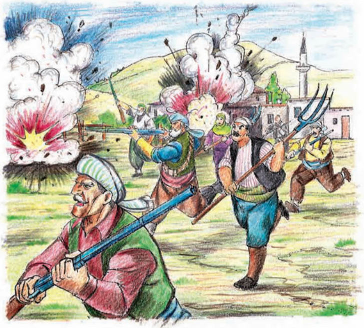
Dokuz-on gün kadar küçük Hasan'ı yanlarında tuttular. Sonra kendilerine bilgi getirmesi için onu serbest bıraktılar.

Küçük Hasan serbest kalır kalmaz ilk iş olarak hemen mektubu sakladığı yere vardı. Tek ayağının topal olmasına aldırmadan koşar adımlarla hızlı hızlı mektubu alıp ulaştırması gereken yere gitti. Mektubu teslim edip düşman askerlerine görünmeden şehre indi. Orada Osman Çavuş'u buldu. Başına gelenleri bir bir anlattı Osman Çavuş'a. Düşmana nasıl yakalandığını, bacaklarının başına gelenleri, düşman karargâhındaki günlerini… Orada kaldığı sürede iyi gözlem yapmıştı küçük Hasan. Düşmanın cephaneliğinin yerini bile iyice öğrenmişti. Bunları da anlattı Osman Çavuş'a.

Bu kez Hasan'ın durumunu Osman Çavuş kullanmak istedi. Sürekli düşmana yanlış bilgi verecekti. Şehre yardım geldiğini söyleyecekti. Böylece şehir gerçekten yardım gelecek kadar süre kazanacaktı.

Bu bilgiler sayesinde düşmanlar gerçekten şehre saldırmaya cesaret edemediler. Sonunda Adil Paşa'nın kuvvetleri şehre yardıma geldi. Şehir savunması başlamadan önce Adil Paşa, Osman Çavuş'a:

– Bu zamana kadar dayanmanız mucize. Bizim Hasan gerçekten büyük kahramanlık yaptı, diyordu.

Küçük Hasan'ın verdiği bilgiler şehrin savunmasında çok işe yaradı. Sadece bilgi vermekle kalmadı, aynı zamanda şehrin savunmasında da düşmana karşı savaştı. Onun cesaretini, kahramanlığını görenler hayretler içinde kaldılar.

Adının başına bir de "topal" eklendi küçük

Hasan'ın. Savaşın önemli kahramanlarından biri sayıldı. Gösterdiği büyük gayretler ile Anadolu'daki kurtuluş mücadelesinin sembol isimlerinden biri oldu. Küçük yaşında gazilik mertebesine ulaştı.

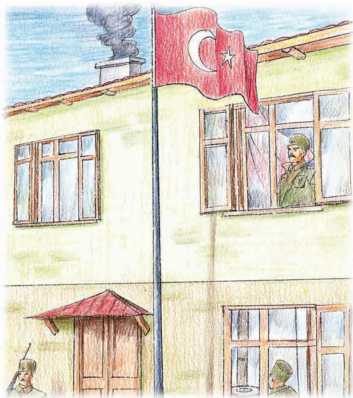
* * *

SON BAYRAK

Güneş dağların arkasına çekilmiş, şehri bir gölge kaplamıştı. Herkes akşama hazırlanıyordu.

Fakat şehrin dışına kurulu olan karakolda kalanlar oldukça endişeli gözüküyorlardı. Polis şefi Hamdi Bey akşam namazı için abdest almak için yerinden kalktı.

Askerlerden biri iki katlı karakolun alt katında bulunan sobayı harlamaya çalışırken, diğerleri düşman işgali üzerine konuşuyorlardı. Bekçiler ise her zamanki gibi karakol kapısında bekliyorlardı.

Askerlerden biri kalkıp açık olan perdeleri kapattı. Ardında da gaz lambalarını yaktı.

Polis şefi Hamdi Bey, soğuk havaya rağmen sonuna kadar açık olan pencerenin önünde duruyordu.

Vatanın dört bir yanının düşman işgalinde olması onu endişelendiriyordu. O sırada gözü şanlı şanlı dalgalanan bayrağa ilişti. Ona doğru dönerek içini dökmeye başladı.

– Ey yüzyıllardır üzerimizde dalgalanan şanlı bayrağım. Nice sıkıntılar çekip, nice acılara katlandıktan sonra göndere çektiğimiz bayrağım! Vatanımızı zapt etmeye çalışan zalim düşmanlar seni gönderden indirmek istiyorlar. Buna seyirci mi kalacağız? Biz seni Çanakkale'de, Galiçya'da, Balkanlar'da yedi düvele karşı savunmadık mı? Bütün bunları senin gölgende, senin dalgalandığın yerde hür yaşamak için yaptık.

Hamdi Bey bu sözleri söylerken iki damla gözyaşı da yanaklarına akıvermişti. Kolay kolay ağlamayan komutan kapının çalınmasıyla kendine geldi. Gözlerini hemen sildi. Hızla oturduğu yerden kalktı. Kapıyı açtı. Gelen bir haberciydi.

– Komutanım, Fransız askerleri hızla karakolumuza geliyorlar.

– Gelsinler bakalım, gelecekleri varsa görecekleri de var elbette.

– Komutanım, karakolu onlara teslim mi edeceğiz.

– Bilmiyorum. Topu topu altı kişiyiz. Altı kişi o kadar düşman askerine nasıl karşı koyarız. Yok yere can kaybı vermeyelim.

– Bayrağımızı indirtmeyeceğiz değil mi komutanım?

– Hiç şüphen olmasın Emin Efendi! Biz, karakolumuzu, silahımızı, hatta canımızı teslim ederiz, ama bayrağımızı asla teslim etmeyiz. Bu uğurda canımızı çekinmeden veririz.

– Şimdi ne olacak, biz ne yapacağız komutanım?

– Bilmiyorum, elbette yapacak bir şey bulacağız.

Aradan bir saat bile geçmemişti ki karakolun kapısı şiddetli bir şekilde vuruldu. Askerlerden biri kapıya yöneldi:

– Kim o, diye sordu.

– Açın kapıyı. Karakolu teslim alacağız.

Asker hemen karakol komutanı Hamdi Bey'i çağırdı. Hamdi Bey kapıyı açtı. Karşısında bir bölük Fransız askeri, komutanları ve onlarla beraber bir tercüman bulunuyordu. Teğmen rütbesindeki komutan konuşmaya başladı.

– Osmanlı hükümeti ile yapılan anlaşmaya göre tüm karakolları teslim alıyoruz. Türk bayrağını indirip yerine Fransız bayrağını asmanızı ve karakolu hemen terk etmenizi istiyoruz.

Hamdi Bey bu sözler karşısında çok sinirlenmişti. Tercümana dönerek:

– Ona söyle. Fransız devleti ne kadar büyük olursa olsun, askerleri de ne kadar çok olursa olsun, bu karakolda Türk bayrağı inmez ve indirilemez, komutana söyle bunu böyle bilsin. Bir daha da bizim bayrağımız hakkında konuşmasın!

– Fakat…

– Teğmene söyleyin hemen burayı terk etsinler. Bir daha da gelmesinler.

Bu sözlere rağmen Fransız askerleri hâlâ karakolu terk etmemişlerdi. Hamdi Bey iyice sinirlenmiş, elleri titriyordu. Ne kadar kararlı olduğunu düşmana göstermeliydi. Hızla silahını çıkartıp tercümanın başına dayadı. Bu durum düşman askerlerini de şaşırtmıştı. Hamdi Bey son bir hamleyle:

– Hiç şakam yok! Seni de teğmeni de şuracıkta vurabilirim! Haydi burayı hemen terk edin! Bir daha da sakın ama sakın gelmeyin.

Komutan tercümana dönerek:

– Bu hareket asla cezasız kalmayacaktır, dedi.

Tercüman bu cümleyi Hamdi Bey'e dönerek çevirdi.

Hamdi Bey bu söze de çok sinirlenmişti ve tercümana:

– Sen de ona aynısını söyle. Eninde sonunda onları yurdumuzdan atacağız, dedi.

Bu sözlerin anlamını tercümandan öğrenen komutan askerleriyle birlikte öfkeli bir şekilde karakolu terk etti.

Hamdi Bey ilk hareketi savuşturmuştu, ama Fransızların daha da kalabalık bir kuvvetle geri döneceklerini biliyordu. Hemen hazırlık yapmalıydı. Karakolda bulunan askerleri topladı:

– Askerlerim, yiğitlerim! Bu gece hepimiz burada kalacağız. Düşmanın ne zaman ne yapacağı belli olmaz. Bu yüzden biz önlemimizi almalıyız. Emin, buraya gel. Git yukarı kattaki dolapta yedek bayrak duruyor mu bak bakalım?

Emin Çavuş hemen yukarı kata çıktı. Yedek bayrak dolapta duruyordu. Hemen aşağı inip Hamdi Bey'e haber verdi.

– Komutanım bayrak yerinde.

– Güzel.

O gece Hamdi Bey ve askerleri karakolda gözlerini hiç kırpmadan sabaha kadar nöbet tuttular. Hepsi son derece üzgün ve yorgundu.

Hamdi Bey ise geceyi bayrağın dalgalanışını izlemekle geçirmişti. İçinden "Belki bu gece son defa beraberiz, yarın ne olacağı belli olmaz." diyordu.

Gündoğumuyla birlikte karakoldakiler rahatlamışlardı. Geceyi sağ salim atlattıklarına seviniyorlardı. Ama sevinçleri kısa sürdü. Karakol kapısı tekrar vurulmaya başlandı. Hamdi Bey askerlerini karakola dağıttı ve kendisi kapıyı açmaya gitti. Kapıyı açtığında karşısında çok sayıda Fransız askeriyle karşılaştı.

Tercüman:

– Karakoldaki Türk bayrağını indirip yerine Fransız bayrağını asacaksınız, dedi.

Hamdi Bey:

– Bu bayrak inmez, diye karşılık verdi.

Ortam iyice gerilmişti. Tercüman tekrar:

– İndirseniz iyi olur. Yoksa bu askerler karakolda taş üstünde taş bırakmayacaklar. Bir de mutasarrıfın emri var.

– Mutasarrıfın emri mi var?

– Evet mutasarrıfın emri var.

– Ver bakayım o emri.

Hamdi Bey emri okuyunca çok şaşırmıştı.

– Bu nasıl bir mutasarrıf ki kendi bayrağının indirilmesinin emrini verebiliyor. Buna nasıl vicdanı elverir.

– Anlaşmaya göre Türk bayraklarının indirilip yerine Fransız bayrağının asılması gerekiyor.

– Bu anlaşmayı kabul etmiyorum.

– Bayrağı indirecek misiniz?

– Ben bu bayrağı indirmem.

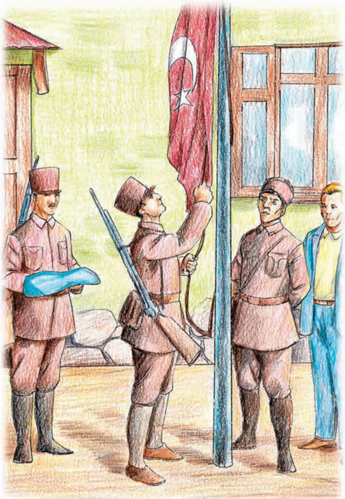
Tercüman komutana dönerek Hamdi Bey'in söylediklerini tercüme etti. Fransız komutan bayrağın hemen indirilmesini istediğini söyledi. Hamdi Bey ve askerleri çaresiz bir şekilde olanları izlediler. Bayrak indirilirken hepsinin de gözlerinden yaşlar dökülüyordu. Askerler ve bekçiler ağlıyordu. Hamdi Bey bu üzücü durumu görmemek için gözlerini kapatmıştı.

Askerlerden biri Hamdi Bey'e dönerek:

– Komutanım karşı koyalım, düşmana haddini bildirelim, dedi.

– Nasıl karşı koyalım oğlum, Kendi amirimiz bile "Bayrağı indirin!" diye emir çıkartmış.

– Versin! Biz bu emre uymak zorunda değiliz.

– Hele dur bakalım yiğidim. Biraz bekleyelim.

Bu arada Fransız askerleri Türk bayrağını indirip kendi bayraklarını asmışlardı karakoldaki direğe. Fransız askerleri sevinç içindeydiler. Naralar atıyor, çılgınca bağırıyorlardı.

Komutan "Keşke gözlerim kör olsaydı da bunları görmeseydim." diye içinden geçiriyordu. Sanki koskoca Antep şehri yetim kalmıştı.

Fransız askerleri kendi bayraklarını asıp karargâhlarına dönmüşlerdi. Hamdi Bey üzgündü. Çaresiz bir bekleyiş içindeydi. Askerlerini dinlenmeleri için evlerine gönderdi. Kendisi bu geceyi de karakolda geçirme kararı almıştı. Bir yolunu bulup tekrar Türk bayrağını göndere çekmeliydi. Bunu nasıl yapacağını düşünürken aklına yedek bayrak geldi. Hemen yukarı çıktı ve bayrağı aldı. Dakikalarca kokladı, kokladı; öptü, öptü…

Yavrusuna kavuşmuş bir baba gibiydi. Hiç vakit kaybetmeden bayrağı tekrar yerine asmalıydı. Hemen aşağı indi. Alacakaranlıkta Fransız bayrağını indirip Türk bayrağını göndere çekti.

Sonra tekrar içeri girdi ve masasına oturdu. İlk önce kınından çıkarttığı tabancasını temizledi. Kurşunlarını saydı teker teker. Tam on iki kurşunu

vardı Hamdi Bey'in. Fransızlar Türk bayrağının tekrar asıldığını duyup mutlaka geleceklerdi. Bu sefer onlara karşılık vermeye kararlıydı. Artık Türk bayrağının gönderden indirilmesine razı olamazdı.

Bunu görmektense ölmek daha iyiydi onun için.

Ertesi gün Türk bayrağının tekrar göndere çekildiğini gören Fransızlar karakolun kapısına dayandılar.

Kapıyı sert biçimde çaldılar, fakat açan olmadı. İçeride kimse varmış gibi de gözükmüyordu. Bu sırada üst taraftan bir el ateş edildi. Askerler ateşin geldiği yöne doğru baktılar, ama kimse görünmüyordu. Askerlerin yanında bulunan tercüman ateşin geldiği yöne doğru dönerek:

– Teslim ol! Yoksa öleceksin!

Hamdi Bey daha fazla sessiz kalamadı.

– Ben bu bayrağın indirilişini görmektense ölmeyi tercih ederim, diye haykırdı. Tercüman tekrar seslendi.

– Son kez söylüyorum, teslim ol! Yoksa birazdan ateş başlayacak. Teslim ol!

Hamdi Bey bu sözlere tek kurşunla karşılık verdi. Fransızlar da bu ateşe karşılık verdiler. Bu arada

bir grup Fransız askeri karakol kapısını kırıp içeri girdiler. Fransız askerlerinin içeri girdiğini gören Hamdi Bey merdivende durarak düşmana ateş açtı. Vurulan askerler merdivenlerden yere yuvarlanıyordu.

Hamdi Bey kurşunları boşa harcamıyordu. Her kurşun bir düşman askerini yere seriyordu. Yukarı çıkmak isteyen tüm askerleri birer birer vurdu. Ama gelen askerlerin ardı arkası kesilmiyordu. Sonunda kurşunu tükendi.

İşinin zorlaştığının farkındaydı, ama o bu yola girerken canını ortaya koymuştu.

Kurşunları biten Hamdi Bey eline ne geçtiyse düşman askerlerinin üzerine atmaya başlamıştı. Fakat Fransız askerleri hızla yukarı kata çıkmaya çalıştılar. Onları merdivenin başında karşılayan Hamdi Bey son bir hamleyle:

– Ben size teslim olmam! Siz benim ancak ölümü teslim alabilirsiniz, dedi.

Fransız askerlerinin ateşleri arasında Hamdi Bey önce omzundan vuruldu. Sonra da bacağından. Hamdi Bey aldığı kurşunlara aldırmadan:

– Ben size teslim olmam, beni teslim alamazsınız, ben sağken bu bayrağı indiremezsiniz, diye bağırdı.

Hamdi Bey sendeleye sendeleye pencere kenarına kadar geldi. Bu sırada Fransız askerlerinin bir

kısmı merdivenden yukarıya çıkmışlardı. Onlara yakalanmak istemeyen Hamdi Bey ani bir kararla aşağıda beklemekte olan Fransız askerlerinin üzerine atladı.

Askerler bu yiğit polisi daha havadayken kurşun yağmuruna tuttular. Hamdi Bey şehitlik mertebesine erişmişti. Yere düşer düşmez Fransız askerleri onun ölüp ölmediğini kontrol ettiler.

Hamdi Bey bayrağı, vatanı için canını feda etmişti.

Hamdi Bey'in Fransızlara karşı göstermiş olduğu bu mücadele Antep savunmasında bir kıvılcım oluşturdu. Bu kıvılcım önce Antep'te, sonra da güzel Anadolu'muzda büyük bir ateşe dönüştü. Tüm Anadolu'yu saran bu kurtuluş yangını, düşmanlar yurttan atılıncaya kadar devam etti.

* * *

SÖZLÜK

bağrına basmak: Kucaklamak.
bakkal: Yiyecek, içecek vb. maddeleri perakende olarak satan kimse. Bu maddelerin satıldığı dükkân.
casus: Ajan.
cephe: Üzerinde savaşın sürdüğü bölge.
dinamit: Patlayıcı bir madde.
emir eri: Teğmen ve yukarısı üst düzey subayların hizmetinde bulunan er, hizmet eri, emirber.
erzak: Uzun süre saklanabilen yiyeceklerin genel adı.
fitil: Eskiden topları ve şimdi lağımları ateşlemekte kullanılan kaytan biçiminde tutuşturucu madde.
gazi: 1. Müslümanlık'ta düşmanla savaşan veya savaş yapmış kimse. 2. Olağanüstü yararlıklar göstererek düşmanı yenen komutanlara devlet tarafından verilen onur unvanı. 3. Savaştan sağ olarak dönen kimse.
irtibat kurmak: Bağlantı sağlamak.
işgal: Bir yeri ele geçirme.
kafile: Aynı yöne giden taşıt veya yolcu topluluğu, konvoy.
kan ter içinde kalmak: Çok terli, yorgun ve perişan bir durumda kalmak.
karargâh: Ordunun uzun bir süre veya geçici olarak konakladığı yer.
kolordu: Değişik sayıda tümen ve savaş destek birliklerinden kurulu büyük askerî birlik.
kulak misafiri olmak: Yanında konuşulanları konuşmaya katılmadan dinlemek.
mertebe: Aşama, derece, rütbe.
pusuya düşmek: Pusu kuran kimsenin saldırı alanı içine girmek.
siper: Korunulacak, arkasına, altına veya içine girerek saklanılacak yer.
tembihlemek: Bir şeyin belli biçimde ve yolda yapılmasını söylemek, bunu üsteleyerek hatırlatmak, uyarmak.
tez: Çabuk olan, süratli.
tugay: Alayla tümen arasındaki askerî birlik.